

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา อาเซียนได้ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทการสร้างบรรยากาศของสันติภาพของการอยู่ร่วมกันโดยสันติของประเทศในภูมิภาค การช่วยกันแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในประเทศกัมพูชา รวมถึงการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน และปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ทำให้อาเซียนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ มากมาย เช่น โรคระบาด การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ พิบัติภัยธรรมชาติ เช่น คลื่นยักษ์สึนามิ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน ความเสี่ยงของกลุ่มอาเซียนที่อาจจะไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะกับประเทศจีนและอินเดีย เพราะต่างเป็นประเทศที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด ดังนั้น ประเทศกลุ่มอาเซียนจึงต้องปรับตัวเพื่อให้รับมือกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นให้ได้

จากการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๙ ที่เกาะบาหลี สาธารณรัฐอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๔๖ ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน ที่เรียกว่า ข้อตกลงบาหลี ๒ (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) เห็นชอบให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) คือการให้อาเซียนรวมตัวเป็นชุมชนหรือประชาคมเดียวกันให้สำเร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ แต่ต่อมาได้ตกลงร่นระยะเวลาจัดตั้งให้เสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยจะเป็นประชาคม ที่ประกอบด้วย ๓ เสาหลักซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน คือ

แผนภาพที่ ๑ แสดง ๓ เสาหลักของประชาคมอาเซียน

๑. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (Political and Security Community) มุ่งให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีระบบแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันได้ด้วยดี มีเสถียรภาพอย่างรอบด้าน มีกรอบความร่วมมือเพื่อรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยและมั่นคง

๒. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC) มุ่งให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และการอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน อันจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศอาเซียน

๓. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (Socio-Cultural Community) เพื่อให้ประชาชนแต่ละประเทศอาเซียนอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดสังคมที่เอื้ออาทร มีสวัสดิการทางสังคมที่ดี และมีความมั่นคงทางสังคม

ในส่วนเป้าหมายของเสาหลักด้านสังคม และวัฒนธรรมประการหนึ่ง คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเน้นการบูรณาการด้านการศึกษา สร้างสังคมความรู้ และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยอาเซียนจะเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว รวมทั้งมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุนและแรงงานมีฝีมือโดยเสรีและการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีขึ้น

จากกรอบการตกลงดังกล่าวสิ่งที่รัฐบาลไทยและกลุ่มประเทศอาเซียนมุ่งหวังคือการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะเป็นการเปิดเสรีใน ๔ ด้านหลัก ๆ ดังนี้

๑. การเปิดเสรีทางการค้าสินค้า (Free Movement of Goods)

๒. การเปิดเสรีทางการค้าบริการ (Free Movement of Services)

๓. การเปิดเสรีทางการเคลื่อนย้ายทุน (Free Movement of Capital)

๔. การเปิดเสรีการโยกย้ายแรงงาน (Free Movement of Labor)

นอกจากการเปิดเสรีข้างต้นแล้วยังส่งเสริมการค้าและการลงทุน และความร่วมมือในด้านอื่นๆ เช่น ทรัพยากรทางปัญญา ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเปิดเสรีดังกล่าวนำมาซึ่งโอกาสและความท้าทายใหม่ๆ สำหรับภาครัฐ ธุรกิจ ชุมชน และบุคคล การที่ประเทศไทยจะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากการเปิดเสรีด้านต่างๆ ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงนี้ในทุกมิติและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับผลกระทบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม และไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบ เช่น การเปิดเสรีด้านแรงงานอาจส่งผลให้แรงงานมีฝีมือ/มีผลิตภาพไหลเข้า-ออกควบคู่กับแรงงานไร้ฝีมือหรืออาชญากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศทั้งในเรื่องตลาดค่าแรง ผลิตภาพของระบบเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมทั้งความสงบเรียบร้อย การศึกษา การสาธารณสุข และความมั่นคงของชาติ ฯลฯ ในการเปิดเสรีระบบเศรษฐกิจและสังคมจะต้อง Harmonize of Laws, Rules, and Regulations ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ การปรับแก้กฎหมาย กฎ และระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาตรฐานเดียวกันทั้งอาเซียน เป็นต้น ตลอดจนการรักษากฎหมายและข้อตกลงใหม่ที่จะเกิดขึ้น เช่น มาตรฐานด้านการขนส่ง การประกอบวิชาชีพ การค้า ได้แก่ พิธีการศุลกากรที่เหมือนกันไม่ว่าจะเป็นระหว่างชายแดนไทยกับกัมพูชา หรือมาเลเซียกับสิงคโปร์ หรือฟิลิปปินส์กับอินโดนีเซีย เป็นต้น นอกจากนี้ ในเรื่องของระบบฐานข้อมูลก็เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นที่จะต้องแปลงให้เป็นภาษาสากล เช่น เรื่องประชากร ใบประกอบวิชาชีพ ใบขับขี่ ฯลฯ ที่จะต้องเปิดให้ประเทศต่างๆ สามารถเข้าถึงได้ด้วย เช่น หากคนอินโดนีเซียมาทำงานในประเทศไทย ใบขับรถและโดนจับ เจ้าหน้าที่ของไทยก็ต้องสามารถตรวจสอบได้ว่าบุคคลผู้นี้ชื่ออะไร อยู่ที่ไหน ประวัติเป็นอย่างไร เป็นต้น จึงเป็นภารกิจที่ภาครัฐของไทยต้องสามารถตอบประชาชนได้ว่าได้มีการเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับปัญหา อุปสรรค หรือผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจแล้วหรือไม่ อย่างไร

นอกจากนี้ จากการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๕ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๖ ข้างต้น ประเทศไทยได้นำเสนอกรอบแนวคิดในการเร่งรัดให้มีการรวมตัวของประเทศในกลุ่มอาเซียนเร็วขึ้น โดยใช้หลักการ Two Plus คือให้ประเทศที่มีความพร้อม ๒-๓ ประเทศ ร่วมกันดำเนินการกิจการที่ตนมีความพร้อมไปก่อน และเมื่อประเทศอื่นๆ มีความพร้อมตามมาก็สามารถเข้าร่วมด้วย

ในส่วนของภาครัฐ การเตรียมความพร้อมของการดำเนินการกิจระหว่างรัฐด้วยกันในกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ประกอบกับการพัฒนาผู้นำให้มีความพร้อมต่อ

แนวคิด วิธีการทำงานร่วมกันในระดับสากลที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ พ.ศ.๒๕๕๘ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศที่มีความพร้อมจึงควรกำหนดตนเองเป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาผู้นำอาเซียน อันจะนำภาครัฐของไทยไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของชาติในประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสถานการณ์การเตรียมความพร้อมของภาครัฐไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
๒. เพื่อศึกษาแนวโน้ม และความเคลื่อนไหวในการพัฒนาผู้นำของต่างประเทศ
๓. เพื่อเสนอหลักสูตรการพัฒนาผู้นำอาเซียนอันนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของประเทศไทยในประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) อย่างมีประสิทธิภาพที่มั่นคง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

๑. การศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร การเสริมสร้างผู้นำและการพัฒนาผู้นำระดับสูง ซึ่งจะทำการเลือกศึกษาเป็นกรณีของหลักสูตรการพัฒนาผู้นำต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ได้แก่

๑.๑ หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

๑.๒ หลักสูตรผู้บริหารระดับสูงด้านการค้าและการพาณิชย์ (Top Executive Program in Commerce and Trade : TEPCoT)

๑.๓ หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (ปปร.) สำหรับนักบริหารระดับสูง ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า

๑.๔ หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง (พตส.)

๑.๕ หลักสูตรผู้บริหารระดับสูง ของสถาบันวิทยาการตลาดทุน (วตท.)

๑.๖ หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรม (บ.ย.ส.) ระดับสูง ของวิทยาลัยการยุติธรรม

๑.๗ หลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ หลักสูตร Advance Management Program ของ Harvard Business School, U.S.A.

๑.๘ หลักสูตรการพัฒนาผู้นำของ World Bank Institute

๒. การศึกษาแนวโน้ม ความเคลื่อนไหว และองค์ความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาผู้นำของต่างประเทศ จะดำเนินการศึกษาข้อมูลในช่วงระยะเวลา มกราคม – เมษายน ๒๕๕๔ โดยจะทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานราชการในประเทศไทย และสถาบันในต่างประเทศ จำนวน ๕-๖ คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) จากข้อมูล โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

๑. ข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นลักษณะการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

๒. ข้อมูลปฐมภูมิ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานราชการในประเทศไทย และสถาบันในต่างประเทศ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทราบสถานการณ์การเตรียมความพร้อมของภาครัฐไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

๒. ทราบแนวโน้มและความเคลื่อนไหวในการพัฒนาผู้นำของต่างประเทศ

๓. เสนอหลักสูตรการพัฒนาผู้นำอาเซียนอันนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของประเทศไทยในประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) อย่างมีประสิทธิภาพที่มั่นคง